

૩૮૧૫

હિંદના
ઇતિહાસિક સાલવાર
બનાવેલી
ટુંકી નોંધ.

રચાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

‘અરદેસર હીનસાહેબ ગાંધી
તે “ગાંધી ઇન્કીલીબ” ના માલેક.
૬૧. લડુભાઈના ચક્રો નો. ૯૪૯

લકૃચ.

સને ૧૮૮૯

ડીંમત અઢીઆના.

છાપી થી લકૃચ “પ્રિન્સ એન્ડ વેલ્સ” છાપખાનામાં.

પ્રસ્તાવના.

સરકારી નિશાનોમાં હાલ હિંદને દુરંદુર કૃત ઇતિહાસ ચોથા, પાંચમાં, છઠ્ઠા, તેમજ અંગ્રેજી ધોરણમાં પણ આલે છે, તે ઇતિહાસમાં મુખ્ય મુખ્ય બનાવો ક્યારે ક્યારે કોના વખતમાં કેવી રીતે બન્યા તે સંક્ષીપ્તી જાણવા સાડ વજ્ર મુશ્કેલ હતું તે માટે સારા સારા મોટા મોટા બનાવો, તેમજ બાદશાહની વંશાવલી અને અંગ્રેજી રાજ્ય કર્તા ગવરનર-જનરલો સાથેના મુખ્ય મુખ્ય ઝગડા વગેરે ટુંકામાં વરણવેલા છે. છઠ્ઠા ધોરણની તેમજ બીજી અંગ્રેજી ગુજરાતી પરિક્ષામાં અમુકસાલમાં શાશ્વત બનાવો બનેલા છે તે પુછે છે, તે જાણવા મુગમ પડવાને માટે સૈકાવાર અનુક્રમે લખ્યા છે.

અંગ્રેજીમાં ખરિસઆઘવ્યું નામનો તકતો છે તેને મલતુ આ લઘુ પુસ્તક છે. આ નાતું પુસ્તક સૂક્ષ્મ દર્શક યંત્ર માફક છે વલી ટુંકામાં ઘણું જાણવાની કુંચી રૂપ છે. એના બે ભાગ કર્યા છે એક ઇ. સ. પુરવેનો તથા બીજો ઇ. સ. પછીનો વલી દરેક સાલમાં જેટલા જેટલા નવા બનાવો હશે તે જુદા જુદા બતાવ્યા છે તેથી સર્વેને ઉપયોગી પડશે એવી આશા રાખું છું.

સને ૨૦૧૭ના રૂપમાં આકટ મુદ્દા આ નાહાનું ખુસ્તક રજીસ્ટર્ડ કરાવી
તેના સર્વે હક અમોએ અમારા સ્વાધીનમાં લીધા છે.
અં હીં ખીંધી.

હિંદના ઇતિહાસિક સાલવાર બનાવોની ટુંકી નોંધ.

ભાગ ૧ લો.

ઈ. સ. પૂર્વે સૈકાના સુમારે

ઈ. સ. પૂર્વે ૬ ઠા સૈકાને સુમારે બુદ્ધનો ઉદય, અને
તે વખતે વેદ ધર્મ ચાલતો હતો.

પ્રારંભસનથી અંત્ય સુધીના સનમાં બનેલા બનાવો

ઈ. સ. પૂર્વે.

૫૪૮-૪૮૬ મૈટેલ્સ નગરનો ગ્રીક ઇતિહાસ કર્તા હેકતૈયોસ
હિંદમાં આવી હિંદના હેવાઈ લખી ગયાંછે.

૫૪૩ થી ઇ. સ. ૧૦૦૦ બૌદ્ધ ધર્મ પ્રવર્ત્યો તે ધર્મનો મૂળ
પુરુષ ગૌતમ બુદ્ધ હતો.

૫૨૧-૫૧૮ પારશી રાજા દરવેશ ગુસ્તાસ્પે હિંદ ઉપર સ્વા-
રીઓ કરી.

૫૦૦ થી ઇ. સ. ૧૧૦૦ સુધી મથુરામાં પાંડવ વંશના રાજા
રાજા કરતા હતા.

૩૬૧ થી ઇ. સ. પૂ. ૧૬૧ ગ્રીક સ્વારીઓ હિંદ ઉપર ચાલુ
રહી હતી.

૩૧૬ થી ઇ. સ. પૂ. ૨૯૨ ગંગાના પ્રદેશમાં ચંદ્રગુપ્તનામે
માહારાજ્યે રાજ્ય કર્યું.

૩૧૨ થી ઇ. સ. પૂ. ૨૮૦ સેલ્યુકસે સીરીઆમાં રાજ્ય કર્યું.

૩૦૬ થી ઇ. સ. પૂ. ૨૮૮ સુધી સેલ્યુકસના તરફના બે ગ્રીક
એલચી ચંદ્ર ગુપ્તીના દરબારમાં રહેતા હતા.

૨૬૩ થી ઇ. સ. પૂ. ૨૨૩ અશોક રાજની કારકીર્દી આ
લતી હતી.

૨૫૦ થી ઇ. સ. ૧૦૦૦ સુધી બૌદ્ધમત અને બ્રાહ્મણ ધર્મ-
ની ઐક્યતા જોવામાં આવતી હતી.

૨૬૩ થી ઇ. સ. પૂ. ૨૨૩ સુધી મૌર્ય વંશના રાજા રાજ્ય
કર્તા હતા.

૧૮૫ થી ઇ. સ. ૮૬ સુધી સંગા કુળના રાજા રાજ્ય કરતા હતા.

૧૮૧ થી ઇ. સ. પૂ. ૧૬૧ ગ્રીકના બળવાન રાજ્ય કર્તાઓ-
એ પાંજબ, મધુરા, અયોધ્યા, અને સીંધ ઉપર સ્વા-
રીઓ કરી.

૧૨૬ થી ઇ. સ. ૪૦૦ સુધી શકલોકના ધાડાં હીંદ ઉપર
આવ્યાં હતાં.

૮૬ થી ઇ. સ. ૩૧ કન્વા વંશના રાજા દક્ષીણમાં રાજ્ય
કર્તા હતા.

૫૭ થી ઇ. સ. ૪૩૬ ઉજ્યનમાં આંધ્રકુળના રાજા રાજ્ય ક-
ર્તા હતા.

इ. स. पूर्वे अमुक सैकावार बनावो.

इ. स. पूर्वे, (કર્ણાટ) પાણીપતના મેદાનમાં પાંડવ કૌરવ-
નું યુદ્ધ થયું.

૩૦૦૦ વર્ષ પહેલાં આર્ય લોકની બે શાખા મધ્ય એશીઆમાંથી
છુટી પડી તે પૂર્વ પશ્ચિમ તરફ ફેલાઈ ને તે વખતે
ઋગ્વેદ રચાયો.

૧૪૦૦ ખગોળ વિદ્યાના મળેલાં વર્ષો ઉપરથી યુરોપી નેશી-
ઓનું એવું અનુમાન છે કે વેદરચવાનું કાંમ તે વખતે
ચાલતું હતું.

૧૨૦૦ પછીના મહાભારતના ગ્રંથ થયેલાંથી એવું અનુમાન થાય છે
૧૦૦૦ રામાયણનું યુદ્ધ બંનેલું હોય એમ ધરાય છે.

૭૦૦ ગુહ્યસુત્ર (પ્રાક્ષણોનું ધર્મશાસ્ત્ર) બુદ્ધ હોય એમ હંટર કૃ-
ત્ય ધતિહાસનું અનુમાન છે.

૫૦૦ મનુસ્મૃતિમાં વર્ણવેલી રૂઢીઓના સંગ્રહ ઉત્તર હિંદમાં થ-
યો અને પ્રાક્ષણોના પરદર્શન તત્વજ્ઞાન વિગેરે રચાયાં

૪૦૦ સંગીત શાસ્ત્રના સુર કલ્પાયા એમ સંભવે છે.

इ. स. पू. कायम सालवारी बनावो.

૬૦૩ કપીલ વસ્તુના રાજ સુધ્ધોદનને ત્યાં ગૌતમબુદ્ધનો જન્મ
થયો એ રાજ્ય કાશીની ઉત્તરે ૧૦૦ મૈલ ઉપર હતું.
એ ગૌતમ બુદ્ધે બૌદ્ધ ધર્મ પ્રવર્તાવ્યો.

૫૪૩ ગૌતમ બુદ્ધ ૮૦ વર્સની ઉમરે વડની છાયાનીચે મરણ પા-
મ્યો. એજ વર્સમાં તેના ૭૦૦ શીષ્યોએ ગુરૂના ઉપદે-
શક વચનો એકઠાં કરવા સારૂ પટણામાં પેઢેલી બુદ્ધ
સમા કરી.

૪૫૦ હેરોડોટસ ગ્રીક હિંદમાં આવ્યો તે સીંધુ નદીની વાતથી જાણીતો હતો.

૪૪૩ ગૌતમ બુદ્ધના શીષ્યોએ બૌદ્ધ ધર્મ એકઠો વત્તો માનનારા
વચ્ચેના વાંધા પતાવવા સારૂ ઘીઝી સમા એકઠી કરી.

૪૦૧ કેતશીઅન ગ્રીક ઇરાનસુધી આવ્યો અને ત્યાં રહી હિંદ-
ની કેટલીક નવાઈની ચીજોની ખબર મેળવી.

૩૫૦ સંસ્કૃત પાણીનિય વ્યાકરણ બન્યું.

૩૨૭ માસીડોન (મકદુનીઆનાનો) સિકંદર બાદશાહ હિંદ ઉ-
પર પેહલ વહેલે આવ્યો. અને હિંદના પૌરવ રાજા
જોડે જલમ આગળ લડાઈકરી તેમાં પૌરવ હાર્યો.

૩૨૬ ગ્રીક લોકની છાવણીમાં તેમના સરદારોને લલચાવા ચં-
દ્રગુપ્ત ગયો હતો, તેને ત્યાંથી નાસવું પડ્યું.

૩૨૫ મહાન સિકંદર હિંદમાંથી ભારે જય મેળવી મુસાશહે-
રમાં ગયો.

૩૨૩ મહાન સીકંદર બાબીલન શહેરમાં મરણ પામ્યો (૩૨૧)

૩૧૬ સીકંદર ગયાકેડે ચંદ્રગુપ્તે (પાટલી પુત્ર) પટણાનો કબજો
કરી રાજ્યની ગોઠવાણ રચી.

૩૧૨ ચંદ્રગુપ્તે પોતાનું રાજ્ય સેલ્યુકસની અડોઅડ લાવી

મુકયું હતું.

૨૮૧ અમીત્રઘાત ગાદીએ બેઠો.

૨૫૭ મગધ અથવા બહાર પ્રાંતના રાજા અશોકે બૌદ્ધમત સ્વીકાર્યો.

૨૫૬ આન્તીઓખસે અશોક નોડે કોલ કરાર કર્યો.

૨૫૦ જુનાલેખો વીગેરેના દાખલા ઉપરથી જણાયછે કે હિંદમાં બે પ્રકારના મોળાક્ષર ચાલતાહતા.

૨૪૪ અશોકે ૧૦૦૦ વડીલોની સાથે પટાણામાં બૌદ્ધની ક્ષત્રી સમા કરી. અને એ ધર્મને સભાએ ઠરાવેલા નિયમ પ્રમાણે દક્ષિણમાં અવર્તાવ્યા. અને રાજ્ય ધર્મ તરીકે સ્વીકાર્યો તથા દ્વાખાનાં, પાંજરા. પોળો, પરવડીઓ, કબુતરખાંનાં, સડકો, તળાવો, ધર્મશાળાઓ વગેરે રાજ્યની ઉપજમાંથી કરાવાને એક ધર્મખાતું સ્થાપ્યું.

૧૨૬ હિમાલયની વાવ્ય કોણમાં આવેલા બાકત્રીઅન રાજ્યમાંથી ગ્રીક લોકને (રાજવંશને) સુ જાતના શક લોકે હાંકી કાઢ્યા.

૫૭ ઉજ્જનમાં પરદુઃખ ભંજન શકારી ચક્રવર્તિરાજા વીક્રમ થયો. તેના દરબારમાં નવ રત્નો હતાં તેમાં મહાકવી કાલીદાસ પણ હતા.

ભાગ ૨ જો.

ઇ. સ. ૧ થી ૧૫૦૦ સુધી પુરાતત્ત્વીક (પ્રાચીન)

ઇતિહાસ આશરગત સાલવાર બનાવ.

ઈ. સ.

૨૦૦ ને સુમારે યાજ્ઞવલ્ક્ય સ્મૃતિ થઈ હોય એમ છે.

૮૦૦ ને સુમારે જ્યોતિષના ગ્રંથોનો તરજીમો અરબી બાષામાં થયો ત્યારથી એ વિદ્યા પશ્ચિમમાં ફેલાઈ અને પૈદ્ધિક વિધાનો તરજીમો ખાણ એજ સમયમાં આરબી ભાષામાં થયેલા છે. આ વખતે આરબો સિધ સુધી આવી પોહોંચ્યા હતા. યુરોપમાં હાલ પૈદ્ધિક વિદ્યા ચાલે છે તે તે વખતથી ગયેલી છે.

આઠમા તથા નવમા સૈકાની અંદર કુમારીલ ભેટ હિન્દમાં સગુણસ્વરૂપ ઈશ્વરનો ધર્મ બોધ કર્યો.

૧૦૦૦ ના સુમારથી મુસલમાનોની લુટની સવારીઓ હિન્દ ઉપર ચાલુ થઈ.

ક્યાંથી ક્યાંસુધી સાલવાર બનાવો.

ઈ. સ.

૬૦-૨૩૫ મુંબઈની વાલ્યકોણમાં શાહકુળના રાજા રાજ્ય

કરતા હતા.

૧૦૦-૧૦૦૦ મલખારમાં ચેરાકુળના રાજા રાજ્ય કરતા હતા.

૨૫૦-૧૧૮૨ કદ્યાણમાં ચાલુ કચવંશના રાજા રાજ્ય કરતા હતા.

૨૮૮-૯૦ ચેરાકુળના રાજા કાવેરીને કાંઠે તાલક શહેરમાં રાજ્ય કરતા હતા.

૩૧૯-૪૭૦ ઉત્તર હિંદમાં ગુપ્ત કુળના રાજા રાજ્ય કરતા હતા.

૪૮૦-૪૭૨ વલ્લભીકુળના રાજા ગુજરાત, કચ્છ, માળવામાં રાજકરતા હતા.

૬૦૦-૮૦૦ પ્રાક્ષણ ધર્મ પ્રબળ હતો.

૬૩૦-૬૪૦ હીન્દી એનથ્યાનશનચોનો જત્રાણ હિંદમાં ફરી ગયો છે તેણે વલ્લભી કુળનો દેવાસ વર્ણવેલો છે. વલી તે લખે છે કે તે વખત પ્રાક્ષણો પોતાનો ધર્મ સ્થાપવા તૈયાર થયા હતા.

૬૬૨-૬૬૪ સિંધ ઉપર આરબોની લુટની સ્વારીઓ થઈ પણ તેમાં કાંઈ વળયું નહીં.

૯૯૭-૧૧૭૬ મુસલમાનોને હાથ સીંધનો કેટલોક ભાગ ખાસ-સા થઈ ગયો હતો.

કાયમ સાલમાં બનેલા બનાવો.

ઈ. સ.

૪૦ સિથિઅન રાજા કનીસ્કે બૌદ્ધ ધર્મી પુસ્તકોનું પુનઃસંશો-

ધન કરવા માટે બોદ્ધની ચોથી સમા કરી

૬૫ બૌદ્ધ ધર્મને ચીન દેશના રાજાએ રાજ્યધર્મ માન્યો.

૭૮ શકલોકના ધાડાં હિંદમાંથી હાંકી કાઢવા માટે શાલીવાહને
ભારે ટક્કરો ઝીંઝેલી તે ઉપરથી તેને શકારી રાજા મા-
ની શક ગણ્યો.

૩૫૦ રઘુવંશ અને કુમાર સંભવ એ બે પુસ્તકો બન્યાં હોય એ-
મ સંભવેછે.

૫૫૩ હુણુજાતની પ્રજા હિંદમાં બળવાનછે એવું ગ્રીકોએ લાલ
સમુદ્રમાં રહી સાંભળ્યું હતું.

૫૭૦ મહમદ પેગંબરનો મક્કા શહેરમાં જન્મ થયો, અને
એણે મુસલમાની ધર્મ દરર થી પ્રગટ કર્યો.

૬૩૦ કનીસ્ક રાજાએ ચીના પટ્ટણમીં ચીનના સાનઅવેજીએને
રાખ્યા હતા.

૬૩૪ સીલાદીત્યે એક સાધારણ સભા પોતાને ત્યાં બોલાવી હતી.

૬૩૬ ભરૂચ ઉપર એક નૌકા સૈન્ય આરબોનું આવ્યું હતું.

અને ઉસ્માનની હિંદ ઉપર સ્વારી.

૬૯૬ પંચાસરની ગાદીએ ચાવડા વંશનો જયશીખરી રાજ્ય કર
તો હતો.

૭૧૨ મહમદ કાસમ સિંધ ઉપર આવ્યો અને જયથું મુસલ-
માની રાજ્ય સ્થાપવાનો પ્રયત્ન કર્યો પણ તેની ખુશગયો.

૭૧૪ મહમદ કાસમ મરી ગયો.

૭૪૬ વનરાજ ચાવડાએ આણહિલપુર પાટણ વસાવ્યું ને પો-
તે ગાદીપતી થયો.

૭૫૦ સિંધના રજપૂતોએ મુસલમાન હાકેમોને સખત હાર-
ખવરાવી હાંકી કાઢ્યા કે, જે ખસે વરસ સુધી ફરી-
આવવા પામ્યા નથી.

૮૦૬ વનરાજ ચાવડો પાટણની ગાદીના રાજા મરાણ પામ્યો
અને વનરાજના દીકરો ચાગ્યરાજ્ય ગાદીએ બેઠો.

૮૪૨ કોમરાજ ગાદીએ બેઠો. ૮૬૬ ભુવડ ચાવડો ગાદી-
એ બેઠો.

૮૯૫ વીરસીંહ ગાદીએ બેઠો. ૯૨૦ રતના દીત્ય ગાદીએ
બેઠો.

૯૩૫ સામત શીંહ ચાવડો
ગાદીએ બેઠો.

૯૭૭ ગીજનીના મુસલમાનોએ લાહોરના જયપાળ રાજા ઉપર
ચઢાઈકરી તેમાં જયપાળ હાર્યો.

ગુજરાતની ગાદિએ સોઠંકી વંસના રાજાઓ.

૯૪૨ મૂળરાજ સોળંકી મામાની ગાદીએ બેઠો.

૯૪૭ ચામુંડ	ગાદીએ બેઠો.	૧૦૧૦ વલભસેન ગાદીએ બેઠો.
૧૦૧૦ દુર્લભસેન	"	૧૦૨૨ પેહેલો લીમદેવ ગાદીએ બેઠો.
૧૦૭૨ કરણ ૧	"	૧૦૬૪ સીદ્ધ રાજ્યજયસીંહ " ૩
૧૧૪૩ કુમારપાળ ૨	"	૧૧૭૭ બાળમુળરાજ ગાદીએ બેઠો.
૧૧૭૪ અંજેપાળ	"	૧૨૪૩ ત્રીભોવનપાળ "
૧૧૭૯ ભોળો લીમ	"	

૧ કરણસાગર તળ ન બંધાવ્યું. ૨ એ યૌદ્ધ મારગી હતો. ૩ એણે રૂદ્રમાસો રચ્યો.

ગુજરાતની ગાદીએ વાઘેલ વંશી રાજા.

૧૨૬૪ વીસજદેવ રાજા ગાદીએ ૧૨૬૨ અરબુન દેવ ગાદી-
એ બેઠા.

૧૨૭૫ સારંગ દેવ " ૧૨૭૪ કરગણ ઘેઝા જેને અ-
લાઉદ્દીન જોડે લડાઈ
થઈ તે.

ઈ. સ. ૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦ સુધીના બનાવો

સુભારવંધી સાલવાર બનાવો.

૧૦૪૫ ને સુમારે વિશ્નુ પુરાણ અનેકું હોય એમ છે.

૧૧૦૦ ને સુમારે યુરોપમાં સંગીત કર્યાના સાત સુરદખાયા.

૧૨૦૦ ને સુમારે જ્યદેવે ગીતિગોર્વાદનું પુસ્તક બનાવેલું જ-
ણાય છે.

૧૨૬૨ ને સુમારે ત્રણ હજાર મુગલોએ તાતાર ધર્મ છોડ્યો અને
મુસલમાન થયા. તેમને રહેવાને દીલ્લીમાં મુકામ આ-
પ્યો તે જગોને હાલ મોગલપુર કહેછે.

૧૧૧૮ થી ૧૫૬૫ સુધી મદ્રાસ ઇલાકામાં વીજય નગરનું (ન-
રસીહ વંશનું) હિંદુ રાજ્ય હતું.

૧૩૩૧ સુધી આઘીઆમાં કેસરી વંશના રાજા રાજ્ય કરતાહતા.

૧૨૪૪ થી ૧૨૮૮ સુધી ગકર લોકની મુસલમાની રાજ્ય ઉપર
લુટની સ્વારીઓ.

અમુક સાલોમાં બનેલા બનાવો.

૧૦૦૦ થી ૧૨૦૦ સુધી

૧૦૦૧ લાહોરના નયપાળ રાજા ઉપર ૧૦,૦૦૦ માણસ સાથે મહમુદ ગીજનીએ પેટલા સ્વારી કરી. તેમાં ખંડણી લેવી કબુલ કરી કેટલોક મનસેઈ પાછો ગયો. મહમુદનો સ્વારી ૨ જી-મુલતાનની દક્ષીણે ભાટીઆનો રાજા ખંડણીને પેટે હીરસો આપતો હતો તે ન આપવા માંડ્યો ત્યારે ચઢ્યો.

૩ જી સ્વારી મુલતાનના મુસલમાન સરદારોએ ખંડકર્થું હતું તેના ઉપર સ્વારી કરી બંદાબસ્ત કર્યો.

૪ થી તથા ૫ માં કાસ્મીર ઉપર સ્વારીઆ કરી.

૧૦૦૮ ૬ થી સ્વારી નગરકોટના ડેરાં ઉપર કરી તેમાં ઉજ્જન, કનોજ, કઝીન્જર, માળવા વીગેરેના રાજાઓ બહાદુરી થી લડ્યા પણ અંતે હાર થઈ.

૧૦૧૦ ૭ માં સ્વારી મુલતાન ઉપર સ્વારી કરી તે મહમુદે લીધું અને ગોરને વશ કર્યું.

૮ માં સ્વારી સ્થાનેશ્વર ઉપર ચઢાઈ કરી તે લીધું.

૧૦૧૭ ૯ માં સ્વારી એક લાખ સ્વાર અને વીશ હજાર પાયદલ સાથે કનોજ ઉપર ચઢાઈ કરી, તેમાં તે રાજા આવી નચ્યો, તેને દુઃખ ન દેતાં આગળ ચાલ્યો.

- ૧૦મી સ્વારી મથુરાં ઉપર કરી તે શહેર વીશદીવસ સુ-
ધી લૂટયું અને મૂર્તિઓને ખંડન કરી દેવળો બાળ્યાં.
૧૧મી સ્વારીઉત્તર હિંદમાં કાશ્મીર પાસેના દેશોમાંકરી.
- ૧૦૨૪ ૧૨મી સ્વારી સોરઠી સોમનાથ ઉપર ભારે લસ્કર લેઈ મહ-
મુદ ચઢ્યો તેમાં ભીમ સામે થયો પણ તે હાર્યો. અ-
ને મહમુદ તિના ચાર કડકા કરી અથાગ ધન લેઈ
સ્વદેશ ગયો.
- ૧૦૩૦ મહમુદ ગીજની તા. ૨૯ અપ્રેલને રોજ મદીનામાં મ-
રાણ પામ્યો.
- ૧૦૫૧ ઘોર હાકેમે ગીજની શહેર છતી મુસલમાનોત્તી કતલ
ચલાવી.
- ૧૧૫૦ રામાનુજ સ્વામી થઈ ગયા. એ પૈશ્વ મતનો ઉપદેશ ક-
રનાર દક્ષિણના પ્રૌઢાણ હતા.
- ૧૧૫૨ ઘોર વંશની જય પ્રાપ્તિ અને ગીજની વંશની પડતી
હાલત.
- ૧૧૮૬ ગોરીવંશ વાળાએ ખુશરૂ પાસેથી લાહોર છીનવી લીધું.
- ૧૧૯૦ લીંગાયત પંથની ઉત્પત્તિ.
- ૧૧૯૧ મહમદ ઘોરીની દીદગી ઉપર પેદેલી સ્વારી તેમાં રજપૂતો
છતાં અને મહમુદને વીશગાઉ સુધી હથાવી મુક્યો.
- ૧૧૯૩ મહમુદ ઘોરીની દીલ્લીના રાજ ઉપર બીજી સ્વારી અને
એજ વર્ષમાં થાનેશ્વર આગળ ફરીવાર કરી તેમાં રજ

પૂતોની હારથઈ અને પૃથુરાજ મરાયો.

૧૧૯૪ મહમદ ધોરીએ ત્રીજી વાર સ્વારી કરીને ઉપરકરી. તેમાં
છત્તો અને કરીના રાઠોડ રજપૂતો હાયા.

૧૧૯૯ મહમદ ધોરીના સરદાર બજારે બહાર, બંગાળા ઉપર
ચોથી વાર સ્વારી કરી તેમાં તે પ્રાંતો છત્યા.

૧૨૦૩ બજાર ખીલજીએ ગંગાના ડેલા સુધીના મુલક છ-
ત્તો અને ઘણી નિર્દયતા વાપરી તે વખત ત્યાં પાળ-
નામે વંશના રાજા રાજ કરતા હતા.

૧૨૦૬ મહમદ ધોરીને સીંધુ નદીને કાંઠે તંબુમાં ઘક્કર નામના
પાહાડી લોકોએ મારી નાંખ્યા—(૨) કુતબુ
દીન ગુલામવંશી રાજા ગાદીએ બેઠો અને ત્યારથી
હિંદમાં મુસલમાની ગાદી થઈ.

૧૨૨૪ જયંતસીંહ સોલંકીએ આણહીસપુર પટણ હસ્ત કર્યું.

૧૨૨૯ અલ્તમસની કારકીર્દીમાં હિંદમાં એક જુદું મુસલમાની
રાજા ગણાયું, અને નવા મુસલમાની રાજ્યના સી-
ક્કા પડ્યા.

૧૨૩૬ પ્રખ્યાત બાઈ રજા બેગમનું ગાદીએ બેસવું.

૧૨૩૯ રજા બેગમ મરણ પામી. (૨) ગૂજરાતનો રાજા
વીરધવજ મરણ પામ્યો. અને ગુલામવંશી બેહરામ
ગાદીએ બેઠો.

૧૨૪૪ વીસળ દેવ જોણે વીસળ નગર વસાવ્યું તેણે ગૂજરાત.
ની ગાદી આણહીસપુર પટણ છત્યું.

૧૨૪૫ ટીબેટની વાટે મુગલો બંગાળના ઈશાન ભાગમાં આવ્યા.

૧૨૮૩ ઇસીયપુરની લડાઈ મુસલમાન અને હિંદુ વચ્ચે તેમાં
હિંદુ હાર્યા.

૧૨૮૫ મુગલોએ જોડે અસાઉદીને પેહેલ વહેલી ઝપાઝપી થઈ.

૧૨૮૭ અસાઉદીને ગુજરાતના હિંદુ રાજા કરાણે જોડે લડાઈ
કરી તે લીધું.

હિંદની ગાદીએ થઈ ગણ્ણી મુસલમાની રાજવંશી જાતો.

ગુલામવંશ	ઈ. સ. ૧૨૦૬ થી	ઈ. સ. ૧૨૮૦ સુધી
ખીસરવંશ	" ૧૨૮૦	" ૧૩૨૦ "
તઘમખવંશ	" ૧૩૨૦	" ૧૪૧૨ "
સરદાર દોલતખાં	" ૧૪૧૨	" ૧૪૧૪ "
સૈયદવંશી રાજાઓ	ઈ. સ. ૧૪૧૪ થી	ઈ. સ. ૧૪૫૦ સુધી.
લોદીવંશ	" ૧૪૫૦	" ૧૫૨૬
સુર (અફઘાન) વંશ	" ૧૫૪૦	" ૧૫૫૬
મોગલવંશ	" ૧૫૨૬	" ૧૮૫૮

હિંદુ જાતના વંશજોમાં કયાંથી કયાંસુધી ગાદી હતી.

મરેઠાવંશ ઈ. સ. ૧૬૫૪ થી ઈ. સ. ૧૮૪૭ સુધી.

પેશવાઈ " ૧૮૧૪ થી ઈ. સ. ૧૮૧૮

ગાયકવાડીવંશ ગુજરાતની ગાદીએ ઈ. સ. ૧૭૩૧ થી ઈ.

સ. ૧૮૭૫

ગુલામવંશી રાજાઓ હિંદમા સમ્યક્તી થયા તે.

કુતબુદ્દીન ઇ.સ. ૧૨૦૬ માં ગાદીએ બેઠો ઇ. સ. ૧૨૧૦ માં મરાણ પામ્યો.

આરામ	૧૨૧૦	"	"	૧૨૧૦	"
અલ્તમસ	૧૨૧૦	"	"	૧૨૩૫	"
રજીઆબેગમ	૧૨૩૬	"	"	૧૨૩૮	"
બેહેરામ	૧૨૩૯	"	"	૧૨૪૦	"
મસુદ	૧૨૪૧	"	"	૧૨૪૫	"
નાસરુદ્દીન	૧૨૪૬	"	"	૧૨૬૪	"
બલખન	૧૨૬૫	"	"	૧૨૮૬	"
કેકુબાદ	૧૨૮૭	"	"	૧૨૯૦	"

સ્લીલજી વંસના રાજાઓ.

જલાલુદ્દીન ૧૨૯૦૬ માં ગાદીએ બેઠો ઇ. સ. ૧૨૯૪ માં મરાણ પામ્યો.

ઇબ્રાહીમ	૧૨૯૫	"	"	૧૨૯૫	"
અલાઉદ્દીન ખુની	૧૨૯૫	"	"	૧૩૧૪	"
ઉમર	૧૩૧૫	"	"	૧૩૧૫	"
મુબારક	૧૩૧૬	"	"	૧૩૧૯	"
ખુશરુ	૧૩૨૦	"	"	૧૩૨૦	"

इ. स. १३०० थी १५०० सुधीना सालवार बनावो.

૧૩૦૦ થી ૧૪૦૦ સુધીમાં રામાનુજના પાંચમા આચાર્ય રામા-
નંદ થઈ ગયા. તેમણે ઉત્તર હિંદમાં વૈશ્ણવમત ફેલા-
વ્યો. તેના શીષ્યો હલકી વગણના હતા. તેમણે હિંદી
ભાષામાં પુસ્તકો રચ્યાં છે.

૧૩૦૪ અલાઉદ્દીનના સરદાર અલીશ્ખાં તથા નસરતખાંએ ગૂ-
જરાત ઉપર ચડાઈ કરી તે વખતે ગૂજરાતનો રાજા
કરણ ઘેલો હતો.

૧૩૧૫ કાશ્મીરમાં રાજા શેનદેવ રાજ્ય કરતો હતો.

૧૩૨૫ થી ૧૩૫૧ જાફરખાં દીલ્લીની ફાજને હરાવી દક્ષીણ
ગયો. અને પોતે ત્યાં મુલતાનનામ ધારણ કર્યું.

૧૩૮૦-૧૪૨૦ સુધીમાં રામાનંદનો ખારમો ચેલો કબીર થ-
યો તેમણે હિંદુ અને મુસલમાનોને એક રીતે બાંધ
કર્યો. અને જીવ ઉપર રહેમ રાખવી એવું કરાવ્યું.

૧૩૯૧ જુલફીકરખાં સરદારને ગૂજરાતનો સુબો કરાવ્યો.

૧૩૯૭-૯૯ દક્ષીણમાં મંજરાખાદનું હિંદુ રાજ સ્વતંત્ર હતું.

ધી. અને કપતાન લાંકાસ્ટરે અચીનના રાજા જોડે વે-
પાર સંબંધી વેહેવાર બાંધ્યા.

૧૬૦૪ ફ્રેન્ચ લોકે ઇસ્ટ ઇન્ડીસ જોડે વેપાર કરવા પેહેલીવાર
કંપની બાંધી.

૧૬૧૧ બીજીવાર

૧૬૧૫ ત્રીજીવાર

૧૬૪૨ ચોથીવાર

૧૬૪૪ પાંચમીવાર કાલબર્કની કં
પની

૧૬૭૯ છઠીવાર બંધાઈ તેમણે રા
જાના હુકમથી ૧૬૭૯ સુધી
ભાગવટો કર્યો તેનો ઉચ્છે
દ નેશનલ એજબલીએ
૧૭૯૯માં કર્યો.

૧૬૦૫ મહાન અકબર મરાણ પામ્યો. અને સલીમ (જહાંગીર)
નામ ધારણ કરી ગાદીએ બેઠો.—આ વખતમાં વલ-
દા લોકનું આવડું શીર થયું.

૧૬૦૭ ઉદ્દેપુરના રાણા સાથે પ્રથમ શાહાજાદા પરવીજને લ-
ડાઈ શીર થઈ.

૧૬૧૦ અંગ્રેજોએ મગલ્લીપટણમાં વેપારની આડત ઘાલી.

૧૬૧૧ સર હેન્રી મીલટને ખંખાતના બારામાંથી માલ ભ
ર્યો; (૨) કાબુલમાં રોશનીઆ લોકે બં

૧૬૧૨ ડેનલોકે ઇસ્ટ ઇન્ડીસ જોડે વેપાર

(૨) જહાંગીર

૨ મે

૧૬૧૪ ઉચ્છુરના રસગુણિ 'પુરમચ્છુર'માં 'સેથી' બાદશાહ
પુરી થઈ તેને શાહજહાંનો ઇલકાબ અપાયો.

૧૬૧૫ ખ્રીટીશ એલચી સંરદામસરો જહાંગીરના દરબારમાં
આવ્યો. (૨) અંગ્રેજ અને ખ્રીસ્ટીયન લોકો વચ્ચે
સુઅલીનું યુદ્ધ થયું (૩) અંગ્રેજોએ સુરતમાં કોડી ઘાસી,
તેની આડત ઘોઘા, અમદાવાદ અને ખંભાતમાં ખંધી.

૧૬૧૬ કેનલોકે ઠાંકવીબાર અને સેરામપુર વસાવ્યાં, તે ૧૮૪૫
માં અંગ્રેજોએ વેચાતાં લીધાં

૧૬૧૭ શાહજહાં શાહજહાં વીજપૂરના રાજાને હતી, પોતાના
આપને ખુરસે બેઠા ગયા.

૧૬૧૮ જહાંગીર કાશ્મીર ઉપર ગયો.

૧૬૧૯ વલંદાએ જવામાં ખતોવીઆ શહેર, વજાત્રી, ઇસ્ક ઇન્ડી-
સ માંહેલાં, વલંદાના તાબાના સંસ્થાનાની સરકારની
રાજધાની કરી.

૧૬૨૦ અંગ્રેજોની સુરતની કોડીની શાખા અન્નમર, આગ્રા, ને
પેટાશામાં હતી.

૧૬૨૧ કંદહાર ખાંત જહાંગીર પાસેથી ઇરાનીઓએ હતી લીધી.
આએ આરાઠ અંગ્રેજોને આખોઈના પેટમાં કતલકર્યા.

આગામે નેલોરમાં કોડીઘાસી. (૨૧) શહેર

અને બાદશાહ બનેને

૧૬૨૭ શાહાજી ભોંસલે નામના મરેઠી નાયકને ત્યાં શીવાજીનો
જન્મ થયો.

૧૬૨૮ શાહજીએ પોતે પાદશાહ પદ ધારણ કર્યાના ૬ઠ્ઠેરો
ફેરવી પાદશાહી હાથ લીધી.

૧૬૩૨ ગોવળકાંડાના રાજાના હરમાનથી અગ્રેજોએ ત્યાં
કોઠી ઘાસી.

૧૬૩૩ મલીકખાનના છોકરાને કેદ કરી ગોવાલીએના કિલ્લામાં
રાખ્યા.

૧૬૩૫ વલ્હાજી રામોલા એટ કબજે કર્યો. (૨) ઈંગ્લાંડમાં
૬૪૨ ઈંગ્લીશ લોકો વેપાર કરનારી કોર્ટની કંપ-
ની સ્થાપી.

૧૬૩૬ અદવતખાનના રાજા શાહજીએ મુગલાઈ રાજ્ય-
માં જતી લીધું.

૧૬૩૭ શાહજીના વખતમાં દીલ્લીની ફાતે ખુદખાન કબજે
લીધી, અને કંદહાર છતી લીધું.

૧૬૩૮ બીજાનગરના રાજાકુમાર અંદ્રગીરીના મુકેદારોની પા-
સેથી અગ્રેજોએ જમીન વેચાતી હોઈ મદ્રાસનો
કિલ્લો ખાંચો.

૧૬૪૦ મલાકા એટ વલ્હાજી કબજે કર્યો.

- ૧૬૪૨ અંગ્રેજીએ ખાલાસોરમાં પ્રથમ કોડી ઘાલી.
- ૧૬૪૪ શાહાજહાંના મોકલેલા અલીમદખાંએ બદખ લુટયું
પણ હસ્તગત નથયું.
- ૧૬૪૫ હોપવેલ નામના વહાણુ શસ્ત્રૈધે શાહાજહાં પાસેથી
અંગ્રેજ કંપનીને વેપારના હક અપાવ્યા.
- ૧૬૪૭ સાદ્રાસ શેહેરમાં વલંદાની કોડી હતી.
- ૧૬૫૦ શાહાજહાંના વખતમાં દક્ષિણમાં ત્રણમોટાં રાજ્ય હતાં.
(૨) ઈલાંડની કોર્ટ કંપની લંડનની (ઈસ્ટ ઈન્ડીસ)
વેપારી કંપની જોડે જોડાઈ ગઈ.
- ૧૬૫૨ મદ્રાસ કાંઠે પોલકોલુમાં ગેલેલવહેલી વલંદાએ કોડીઘાલી.
- ૧૬૫૩ શાહાજહાંએ ૧૬૩૭ માં કંદહાર પ્રાંતે જીતી મુગલાઈમાં
ભેળવ્યો હતો તે ઈરાનીઓએ જીતી પાડ્યો. (૨)
અંગ્રેજીએ મદ્રાસને જીતવાના તાબામાંથી છુટોપાડી
સ્વતંત્ર ઈલાકો બનાવ્યો.
- ૧૬૫૬ હવે લોકે કાલીકટ પોર્ટુગીસ લોકો પાસેથી લીધું.
- ૧૬૫૭ શાહાજહાંએ ખરીદઘડ જીત્યો અને તેજ વરસમાં માંદા
પડ્યો. (૨) કાસીની લડાઈ દારા અને સુજી વચ્ચે તે-
માં સુજીની હારથઈ (૩) આગ્રાની લડાઈ ઐરંગઝેબ
દારાને હરાવ્યો. (૪) ઉજ્જનની લડાઈ મુરાદ અને

ઐરંગજેએ જસવંતસીધને હારાવ્યો.

૧૬૫૮ શાહાજહાને ઐરંગજેએ પદબ્રજ કર્યો (૨) ઐરંગજેએ પોતાના ભાઈ સુજને હારાવ્યો. અને દારા જે સરદારને શરણે ગયો તેણે લેઈ ઐરંગજેએને આપ્યો તેણે મારી નાંખ્યો. (૩) અંગ્રેજોએ જનકના પટનમાં કોડીધાસી.

૧૬૫૯ દારાને ઐરંગજેએ મારી નાંખાવ્યો. (૨) શીવાજીએ વીજપૂરના સરદાર અફઝલખાને કપટથી છેતરીને માર્યો.

૧૬૬૦ ઐરંગજેએ અને સુજ વચ્ચે ઝગડો થયો તેમાં સુજ આરાકાનમાં જતો રહ્યો.

૧૬૬૧ ખગાનઝાની શાહાજહા કચેરાઈને જોડે ખીજા ચાલસના લગ્ન થયાં તેમાં પેહરામાણીમાં મુંબઈ બેઠા મળ્યો (૨) ઐરંગજેએ મુરાદને કેદ કર્યો.

૧૬૬૨ ઐરંગજેએના સેનાપતી મીરજમલાની આસામ ઉપર ચઢાઈ (૨) દક્ષિણમાં મરેડી રાજા શીવાજી જોડે ઐરંગજેએને વિગ્રહની શરૂઆત થઈ.

૧૬૬૩ શીવાજીએ સુરત લુટ્યું.

૧૬૬૪ શીવાજીનો બાપ મરી ગયો. અને રાજ્યપદ ધારણ કર્યું.

૧૬૬૫ મુંબઈના કબજો પોર્ટુગીસો પાસેથી અંગ્રેજોને મળ્યો. (૨) શીવાજીને ઐરંગજેએ દીલ્લી તેડાવ્યો તે ત્યાં

ગયો ત્યાં ઐરંગઝેબે કેદ કર્યો. (૩) ઐરંગઝેબે બીજા પૂરનું સ્વતંત્ર રાજ્ય તોરવા પોતાના સરદાર જેસીદને મોકલ્યો.

૧૬૬૬ શાહજહાં આગ્રાના કિલ્લામાં મરાણ પાડ્યો.

૧૬૬૭ શીવાજીને કેટલીક શરતોથી મોગસાઈ કેદમાંથી છુટો કર્યો. જિજ્ઞ વરસમાં જાણે બીજાપુર અને ગોવગ કોંઠાના રાજા પાસેથી ખંડણી લેવાનું કરાવ્યું.

૧૬૬૮ બીજા ચાર્લસે (૩૧૦૦) માટે મુંબાઈમેટ કંપનીને વેચ્યો.

૧૬૬૯ પોર્ટુગીસ લોકે મદ્રાસમાં કોહી ઘાલી.

૧૬૭૦ શીવાજીએ ખાનદેશ છલ્યું અને દક્ષિણનીલુટની ચાલ ઉઘરાવી, તથા બીજવાર મુરત લુટ્યું.

૧૬૭૨ શીવાજીએ ઐરંગઝેબના સરદાર મોહોબતખાંને હરાવ્યો.

૧૬૭૪ શીવાજીએ સ્વતંત્ર અધીકાર લેઈ રાયગઢમાં ફરીથી રાજ્યાભિષેક કરાવ્યો. (૨) કેન્ચ લોકે પોંડીચેરી વસાવ્યું.

૧૬૭૬ ઐરંગઝેબની સામા સતરામી જતના હિંદુ વેરાગીઓએ ખંડ કર્યું. (૨) શીવાજીએ કર્ણાટક ઉપર ફાજ મોકલી.

૧૬૭૮ ઐરંગઝેબે જલ્લાખાવેરો લેવા હીર કર્યો.

- ૧૬૮૦ શીવાજી મરાણ પામ્યો અને સંભાજી ગાદીએ બેઠો.
- ૧૬૮૧ માં મરેઠા જતે ઝૌરંગજેબને લડાઈ થતી હતી તે વખતે
અકબર શાહજાદાએ ત્યાં હાજર થઈ મોઝો વધાર્યો.
- ૧૬૮૩ ઝૌરંગજેબની દક્ષીણ ઉપર સવારી. અને શાહજાદા
મોઝાજીબની કોકાણ ઉપર સવારી.
- ૧૬૮૪ પીટ નામના પ્રધાને એક કાયદો (પીટનું બીલ) ઘડ્યો
તે મંજૂર થયો.
- ૧૬૮૬ ઝૌરંગજેબે વીજપૂર અને ગોવિન્દકોટા લીધાં (૨)
અંગ્રેજોની બંગાળામાં કોહી હતી તે નવાબ શાહસ્તખાં-
એ જમ કરવાનો હુકમ કર્યો.
- ૧૬૮૭ અંગ્રેજોની પશ્ચિમ ઇલાકાની રાજધાની સુરત હતું તેને
ઠેકાણે સગવડવાળું સુબઈ પસંદ કરી ત્યાં લેઈ ગયા.
- ૧૬૮૮ તંજાવર સુધીનો મુલક ઝૌરંગજેબે તાબે કર્યો.
- ૧૬૮૯ ઝૌરંગજેબે સંભાજીને મુસલમાન સવાનું કહ્યું તે ઉપ-
રથી તેણે અપશબ્દ કહ્યા તેથી તેનું માથુકાપી નાં-
ખ્યું. (૨) રાજરામ ગાદીએ બેઠો. (૩) કંપનીનો
સ્થિતિ દઢ કરવાનો વિચાર થયો.
- ૧૬૯૨ કામબક્ષ જીજીભણી ગયો. (૨) મરેઠા અને ઝૌરંગજેબ-
ની નિયમ વગરની લડાઈ શીરૂ થઈ.

૧૬૯૫ સ્કોટલોકે હિંદ જોડે વેપાર કરવાની કંપની ઉભી કરી.

(૨) ઔરંગજેબની વધારેમાં વધારે ૮૦ કરોડની ઉપજ હતી.

૧૬૯૭ કામબક્ષને કેદ કર્યો. આ વરસમાં ઔરંગજેબની ઉપજ ૭૭૫ કરોડની હતી.

૧૬૯૮ ઔરંગજેબે મરેઠા પાસેથી જીજગઢ લીધું. (૨) આ વખતે અંગ્રેજ સનદી કંપની જે હિંદમાં વેપાર કરતી હતી તેનું ભડોળ બે કરોડ હતું.

૧૬૯૬ મરેઠાનો સતારાનો કિલ્લો ઔરંગજેબે જીત્યો. અને મરેઠી સરદારોનો નાશ કર્યો.

ઈ. સ .૧૭૦૦ થી ૧૭૧૧ સુધી.

ગુજરાતમાં વડોદરાના ગાયકવાડ

રાજાઓ થઈ ગયા તે.

૧૭૩૧	ખીલાજ	ગાદીએ બેઠો.	૧૮૧૬	શીયાળરાવ ખીજે ગા. બેઠો
૧૭૩૨	દામાજ	"	૧૮૪૭	ગણપતરાવ "
૧૭૬૬	ફતેશીંગ (શીયાળવતી)	"	૧૮૫૬	ખડુરાવ "
૧૭૮૪	માનાજ	"	૧૮૭૧	મલાવરાવ "
૧૭૯૨	ગોવીંદરાવ	"	૧૮૭૫	શીયાળ ત્રીજે ગાદીએ બેઠો
૧૮૦૦	આણંદરાવ	"		હાલ તે રાજ કરે છે.

હિંદમાં આવેલા વાઇસરોય અને ગવરનરો.

૧૭૫૮ ક્લાઈવ ગવરનર થયો. | ૧૭૬૯ જોન કાર્ટર ગવરનર થયો.
૧૭૬૭ હેરી વેરેલર " | ૧૭૭૨ વોરન હેસ્ટિંગ ૧લો "

ગવરનર જનરલો ૧૭૭૪ થી.

- ૧૭૮૫ સર જોન મેકફર્સન (કામચલાઉ) ગવરનરલ જનરલ થયો.
- ૧૭૮૬ માકિર્વસ ચોક્કર્નવાલીસ "
- ૧૭૯૩ સર જોન શોર (લોર્ડ ત્રીગમથ) "
- ૧૭૯૮ સર એલ્યુઈ ક્લાર્ક (કામચલાઉ) "
- ૧૭૯૮ લોર્ડ મોર્નિંગ્ટન (મારકવીસ ચોક્કર્ન વેલ્સલી) "
- ૧૮૦૫ માકિર્વસ ચોક્કર્નવાલિસ ખીશ્વાર "
- ૧૮૦૫ સર જ્યાર્જ બારો (કામચલાઉ) "
- ૧૮૦૬ અલ્બર્ટ ચોક્કર્ન મીન્ડો "
- ૧૮૧૫ અલ્બર્ટ ચોક્કર્ન મોયિરા (મારકવીસ ચોક્કર્ન હેસ્ટિંગ) "
- ૧૮૨૩ જોન આડમ (કામચલાઉ) "
- ૧૮૨૩ અલ્બર્ટ આલ્સર્ટી "
- ૧૮૨૮ લોર્ડ વિલિયમ કેવેન્ડીશખેટિક્સ "
- ૧૮૩૫ સર ચાર્લસ મેટકાફ (લોર્ડ મેટકાફ) કામચલાઉ "
- ૧૮૩૬ લોર્ડ આક્લાંડ "
- ૧૮૪૨ અલ્બર્ટ ચોક્કર્ન એલનબરો "
- ૧૮૪૪ વાઈ કાઉન્ટ હાર્ડિંગ "
- ૧૮૪૮ અલ્બર્ટ ચોક્કર્ન ડેલહાઉઝી (પછી માકિર્વસ) "
- ૧૮૫૬ અલ્બર્ટ કેન્નીંગ "

બાદશાહતને તાબે 'હિંદ થયા પછીના વાઈસરોયો.

૧૮૫૮ અલ્ફ્રેડ કેન્નિંગ વાઈસરોય થયો.	૧૮૬૯ અલ્ફ્રેડ મેઓ વાઈસરોય થયો.
૧૮૬૨ અલ્ફ્રેડ ઓક્લીન્ડ	૧૮૭૨ અલ્ફ્રેડ નોર્થ બ્રોક "
૧૮૬૪ સર મેન લોરેન્સ "	૧૮૭૬ અલ્ફ્રેડ ઓક્લીન્ડ "
	૧૮૮૦ મારકવિસ ઓક્લીન્ડ "
	૧૮૮૪ લોર્ડ હાર્લીન "
	૧૮૮૮ લોર્ડ લેન્સડાઉન. "

ઇ. સ. થી ઇ. સ. સુધી કાયમસાલવાર

૧૭૦૦ ના વનાવો.

૧૭૦૨-૫ મરેડાના ઔરંગઝેબ સાથે વગર નિયમના ઝગડા તે માં મરેડાનો જ્ય.

૧૭૧૦ થી ૧૬ શીખ લોકો સાથે ઔરંગઝેબને લડાઈઓ થઈ તેમાં ઔરંગઝેબની ઝીત ને શીખ સરદાર મરાયો.

૧૭૨૦ થી ૪૮ દક્ષિણ હિંદમાં મોઠામાં મોટો ભાગ દીલ્હીની ગાદીથી બુદ્ધા પડ્યો અને નીજમુલ્લ મુલ્કે હૈદરાબાદમાં પોતાની સ્વાધીનતા સ્થાપી. (૨) બાલાજી પેશ્વા મરાઠા પાંચ્યો.

૧૭૩૨ થી ૪૩ અયોધ્યાનો ગવરનર જે પાદશાહતનો વચ્ચર છે તે દીક્ષીથી વહીવટમાં સ્વતંત્ર થયો.

૧૭૩૫ થી ૫૧ સામાન્ય રીતે પાદશાહતનું પકડું થયું.

૧૭૪૧ થી ૪૨ નાગપુરની એક ભોંસલે નામની શાખાના સર-દારે ખંગાળા ઉપર ચઢાઈ કરી.

૧૭૬૦ થી ૬૫ સુધી કુસાઈવ વિભાગમાં રહ્યો.

૧૭૭૨-૭૪ વારન હેરટોંગ ગવરનર થયો અને ૧૭૭૪ પછી ગવરનર જનરલ થયા ને ૮૫ સુધી રહ્યો.

અસુક સાલોમાં.

૧૭૦૦. અંગ્રેજોએ આજીમ પાસેથી ગોવીંદપુરા, સુટાન્ટી, કાલીકટ વેંચીંતો-લેઈ. રીટમેટ બાંધ્યા.

૧૭૦૨ મળ્યાત કરેન્ચ ખગેળવેત્તા દીક્ષાહિરે તારાની ગણતરી કરી.

૧૭૦૫ મરેઠાઓએ નિયમ વગર લડાઈઓ કરી, ઔરંગઝેબ પાસેથી પોતાના કિલ્લા પાછા લીધા.

૧૭૦૬ ઔરંગઝેબ અહમદનગર ગયો ત્યાં તેને આશ્રય મળવાથી ત્યાં રહ્યો તેને બીજે વરસે મરણ પામ્યો.

૧૭૦૭ ઔરંગઝેબ મરણ પામ્યો. (૨) મોઆજમ અને આ-જમના ઝગડા, તેમાં મોઆજમ હત્યો અને બહાદુ-

રશાહ નામ ધારણ કરી ગાદીએ બેઠો. કામબક્ષે બંડ
કર્તુ તેમાં તેનો પરાભવ થયો.

૧૭૦૮ ગુરુગોવીંદ થયો. (૨) કામબક્ષને દક્ષીણનો અધીકાર
મળ્યો.

૧૭૦૯ યુનાઇટેડ ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપની ઉભી થઈ.

૧૭૧૦ શીખ લોક ઉપર બહાદુરશાહ મઢ્યો.

૧૭૧૨ ફરોબશીરનો બળવો. બહાદુરશાહનું મૃત્યુ અને જહાંદાર
શાહનું ગાદીએ બેસવું.

૧૭૧૩ પાદશાહ બનાવનારા બેસરદારો(સૈયદ અબદલા તથા સૈયદ
હુસેન) એ ફરોબશીરને ગાદીએ બેસાડ્યો. આણે જહાં
દારશાહને મારી નાખ્યો. (૨) આઝ્ઝાનીલકાઈ. જહાંદાર
અને ફરોબશીર વચ્ચે તેમાં જહાંદારશાહ હાર્યો.

૧૭૧૫ રજપૂતાના રાણાએ મોગલાઈ બાદશાહત સાથેનો સં-
બંધ તોડી સ્વાધીન પાણે રાજ્યવહીવટ કર્યો.

૧૭૧૬ શીખ પંથના ઉપરી બંદુને ધગધગતા શલીઆ વડે
આંખો ફાડી ઘણી કુરતાથી માર્યો. (૨) ડાક્ટર હે-
મીલ્ટને ફરોબશીરનો રોગ મટાડ્યો.

૧૭૧૮ બાલાજી પેશ્વાએ પાદશાહ બનાવનારા બે સૈયદાને દક્ષિ-
ણમાં મોકલ્યા.

૧૭૧૯ સૈયદાએ ફરોબશીરને મારી નાંખી ત્રીજા મહમદને

ગાદીએ ખેસાડયો. (૨) ખાલાજી પેશ્વાએ દક્ષિણમાં
જઈ ચોથનો કરાર કરી લીધો.

૧૭૨૦ બે સૈયદ સરદારોએ દક્ષિણમાં સરદશ મુખી (ચોથાઈ)
ઉઘરાવી (૨) શાહપુરની લડાઈ. સૈયદ અબદલા તથા
નીન્તમ વચ્ચે તેમાં સૈયદાની હાર. (૩) ખાલાજી પે-
શ્વાનું મરાણુ.

૧૭૨૧ ખડેરાવ અને દામાજી મરાણ પામ્યા. તેની જગોએ
ત્રંબકરાવને પીલાજીને સેનાપતી શાહુએ નીમ્યા.

૧૭૨૩ અસ્ત્રીઆના પાદશાહે ઇસ્ટ ઇન્ડીસ જેડે વેપાર કરવાની
ઓસ્ટંડ કંપનીને સનંદ આપી.

૧૭૨૪ નીંજામ અને અચોધ્યા સ્વતંત્ર થયા.

૧૭૩૧ સ્ત્રીડતના લોકે ઇસ્ટ ઇન્ડીસ જેડે વેપાર કરવાની સનંદ
મેળવી.

૧૭૩૩ ફીલીપ્પાઈન બેટની બાદશાહની કંપનીને સ્પેનના રા
જ્યે સનંદી મંડળી કરી હતી તેણે થોડો હિંદ જેડે
વેપાર કર્યો.

૧૭૩૪ હમોઈની લડાઈ બાજરાવ પેશ્વા અને ત્રંબકરાવ ડાભાડે
વચ્ચે તેમાં ડાભાડે મરાયો.

૧૭૩૬ બાજરાવે દીક્ષી ઉપર સ્વારી કરી નર્મદા અને અંબલા-
ના પ્રદેશ અસોફજ પાસે લીધો.

- ૧૭૩૬ અમરગાનીસ્તાનમાંથી કાલુસ પ્રાંત મોગલ પાદશાહી—તલેથી ગયા—(૨) કર્નાટની લડાઈ સુગમઈ ફોજે નાદીરશાહને હરાવ્યો.
- ૧૭૩૯ નાદીરશાહની હિંદ ઉપર સવારી શીરૂથઈ. (૨) પોર્ટુગીસો પારોથી પંજાબે વસાઈ લીધું. (૩) ચીમનાજી આપાણે વસાઈનો કિલ્લો લીધો. (૪) બાજરાવે આંગ્રે (આંગ્રીજાને) હત્યો.
- ૧૭૪૦ બાજરાવ મરાઠુ પામ્યો. (૨) અક્ષીવર્દીખાં (બંગાળાનો નવાબ) જે વંશ પરંપરા ગાદી રહેવાનો નીયમ-તોડી પોતાના જમાઈને ગાદી આપી.
- ૧૭૪૧ અંબુરની લડાઈ મરેઠા તથા નવાબે દોસ્ત અક્ષી વચ્ચે તેમાં નવાબ સૂગમાં પડ્યો.
- ૧૭૪૨ કલકત્તાના રહેવાસીઓએ આસપાસ ખાઈ ખોદવાની પરવાનગી નવાબ પાસે માંગી.
- ૧૭૪૩ મોગલ પાદશાહતમાં માળવા પ્રાંત લઈયો. (૨) બાલજી માળવા પ્રાંતમાંથી પાછો સતારે આવ્યો.
- ૧૭૪૬ ફરેંગી સરદાર લાબરદોનના હાથ નીચે એક લશ્કર હિંદમાં આવ્યું. મદ્રાસની લડાઈ ફરેંગી કર્ણાટકના નવાબને હરાવ્યો.

- ૧૭૪૭ અહમદશાહ દુર્ગનીની સૌથ ઉપર પેદેશી સવારી
- ૧૭૪૮ યોડમીરન વાસકનેડના હાથ નીચે એક અંગ્રેજી નૌકા-
સૈન્ય પેડેશીનીને પેદેશી લાલ્યો. (૨) લાકુનો હાથ થયો.
- ૧૭૪૯ સરહિદની લડાઈ-ગુમલોએ અહમદશાહ અબ્બાસીને હ-
રાવ્યો. (૨) ફરેન્ય સરદાર છુશીએ છાંટગટ સ્વીયા.
- ૧૭૫૦ અહમદશા દુર્ગનીના વળતમાં રોહીલાનો દબો. (૨) ત્રી-
ચીનાપલીની લડાઈ છુશીને નાસારનખને હરા-
વ્યો. (૩) અંગ્રેજી લડાઈ દુર્ગનીએ અનારદીનને હ-
રાવ્યો.
- ૧૭૫૧ મહેદાની મદદથી મોલસ પાદશાહે અહમદશાહ) રોહી-
લાને છતાં (૨) દુર્ગમને આરનીની લડાઈમાં રાજ-
સાહેબને હરાવી અપાર્કિટ પીઠ. (૩) બંગાળના મુગ્લ
ખીસરદારીએ દે લાગ એકાદીને આપવાને હરાવ્યું.
- ૧૭૫૨ કોવરે પાટની લડાઈ કલાઈને રામસાહેબ તથા ફરેન્યોને
હરાવ્યા (૨) બાકુની લડાઈ મેબર લોરેન્સે ફરેન્યોને
હરાવ્યા.
- ૧૭૫૪ ફરેન્ય ટ્રીચીનાપલી બીજી વારનું પેદેશી તેના લોરેન્સે બ-
ચાવ કર્યો. (૨) બીજી આસમગીર બાદીએ પેદેશી.
- ૧૭૫૫ ફરેન્ય સરદાર દુલેશુ મરાણ.

૧૭૫૬ અહમદશાહ દુરાનીની વીજી હિંદ ઉપર સ્વારી અને દીલ્લીમાં લુંટ (૨) કલાઈવ હિંદમાં આવ્યો (૩) બંગાળાનો નવાબ કલકત્તા ઉપર ચઢ્યો અને અંગ્રેજો ઉપર નિર્દયતા વાપરી.

૧૭૫૭ અધારી કોટડીનો કેર ૧૪૬ અંગ્રેજોને દસ ચોરસ ગજ આરડીમાં પુર્યા તેમાં ૨૩ જીવતા રહ્યા આ બનાવથી ખાસીનારાણમાં અંગ્રેજ અને નવાબ વચ્ચે લડાઈ થઈ તેમાં નવાબ મરાયો કંપનીને જમીનદારીના હક બંગાળામાં મળ્યા (૩) ફ્રેન્ચ સત્તાનો નાશ. (૪) ગાયકવાડે અમદાવાદ લેઈ મોગલાઈ પાદશાહીના અંત આવ્યો.

૧૭૫૮ ડાયરેક્ટરોની કોર્ટે કલાઈવને ગવરનર નીમ્યો. (૨) ચીનસુરાની લડાઈ અંગ્રેજ અને વલંદા વચ્ચે તેમાં વલંદાની હાર થઈ. (૩) મરેડાની પંજાબ ઉપર સ્વારી (૪) ગાજીઉદ્દીનનો દીલ્લીમાં કેર.

૧૭૫૯ અહમદશાહ દુરાનીની વીજી, ચોથી સ્વારી (૨) ખંજ આસમગીરને તેના વજીર ગાજીઉદ્દીને મારી નાંખ્યો. (૩) મરેડાઓની ઉત્તર હિંદમાં જીત અને દીલ્લીનો કબજો લીધો. (૪) નવાબે કલાઈવને મલેલી જગીર

ઉપરથી જમીનવેરો ખસીસ કર્યો. (૫) ચીનસુરાની લડાઈ અંગ્રેજોએ વલંદાને હરાવ્યા. (૬) વાન્દીવાશની લડાઈ સર ઈ. કુટ અને લાલી તથા ખુસી વચ્ચે તેમાં ફરેન્ચો હાર્યા.

૧૭૬૦ કલાઈવ વિભાયત ગયો. (૨) અંગ્રેજોએ મીરજાસીમને ગાદીએથી ઉડાડી મુક્યો અને મીરકાસીમને નવાખ ખનાવ્યો. (૩) ગવરનર વાનસીતાર્તનો કારભાર ચાલુ થયો. (૪) ઉદગીરની લડાઈ મજેડાએ મુગલાઈ ફૈજને હરાવી. (૫) પટણાની લડાઈ અંગ્રેજો મીરકાસીમને હરાવ્યો.

૧૭૬૧ અંહુમંદશાહ અમદલીની ચોથી સ્વારી આ વખતે દીલ્હીની ગાદીની ઉપજા ૩૪ કરોડ હતી. (૨) ફરેન્ચ સત્તાનો નાશ થયો. (૩) મરેઠા અને અફગાનો વચ્ચે પાણીપતના મેદાનમાં લડાઈ થઈ તેમાં અફગાન હાર્યા. (૪) પટણા આગલ અંગ્રેજો મીરકાસીમને ખીજ વાર હરાવ્યો. (૫) પાંડીચેરી અને છલ્લગઢ અંગ્રેજોએ લીધો.

૧૭૬૩ અંગ્રેજ અને મીરકાસીમ વચ્ચે ઘેરીઆ અને ઉધાનાલા આગલ લડાઈ થઈ.

૧૭૬૪ કલાઈવને મળેલી જાગીર ઉપર સ્વામીપણાનો મીલકત

તરીકે દાવો રાખવાનો વાંધો પડ્યો. (૨) બકસર અને કાલપી આગમ સાથેજોએ સુખઉદ્ઘોષાને હરાવ્યો. તેમાં હેકર અનેકાને બદાહરી ખતાવી.

૧૭૬૫ કલાઈવે વીલાપદવી આવ્યો. ત્યારે તેને જમીનના દાવ વાંધો જોગવાઈની સબંધ આપી, પછીથી યાવતવ્યંદ્રના પદો દરી આવ્યો તે બાદકાંડે મંજુર કર્યો. (૨) કલાઈવે કોરા તથા અસાધાવાદ નવાખને આપ્યા. (૩) સીરજાહનગરીએ. અંગ્રેજોને નવાખે બંગાળા, બહાર, અને, આરીસા આપ્યા.

૧૭૬૬ કલાઈવે નોકર સાંબળી આપટમાં સુનસો રવે.

૧૭૬૭ કલાઈવે ત્રીજાવાર હિંદ દેવી વિશિષ્ઠ ગયો. અંગ્રેજ અને હૈદર વચ્ચે નીમિત્તો હુક થયાં. (૧) અંકુર આગમ કરીત સ્ત્રીએ હૈદરને હરાવ્યો. (૨) ત્રીજાવારી આગમ હૈદર નીજગની સબંધ સાથે આવ્યો તેને હરાવ્યો. (૩) અંગામ આગમ પાણુ હૈદર સાથે અંગ્રેજોને હરાવ્યા.

૧૭૬૮ જીજા નવાખને ગાદીએ બેસાડી અંગ્રેજોએ ૩૫ લાખ રૂપીઆ જેનકાન બાંધી આપ્યું. (૨) મદ્રાસ મુકામે અંગ્રેજ અને હૈદર વચ્ચે સલાહ થઈ અને ચીક અંકનો લીધેલો સુલક પાછો આપ્યા.

- ૧૭૭૧ શાહઆલમ ખીજે નામનો પાદશાહ અંગ્રેજોનું પેનશન લેઈ અસાહબાદ રહ્યો.
- ૧૭૭૨ ચેરકુલીની લડાઈ હૈદર અને પેશ્વા વચ્ચે તેમાં હૈદર હાર્યો. (૨) વારન હેસ્ટીંગ ગવર્નર થયો.
- ૧૭૭૩ અલહાબાદ અને કોરા જે પ્રાંત હેસ્ટીંગે અધોધાના વહારને વેચ્યા. (૨) અહમદ દુર્ગનીનું મરણ થયું. (૩) રંગુલેટીંગ આક્રમ થયો અને સુપ્રીમ કોર્ટ સ્થપાઈ.
- ૧૭૭૪ કલાઈવનું મરણ થયું. (૨) ચૌવીસ પ્રગણાની ઉપજ કલાઈવને મળતી હતી તે કંપનીને હાથ ગઈ (૩) અંગ્રેજોને રોહીલા જોડે યુદ્ધ થયું.
- ૧૭૭૫ મુંબાઈ સરકાર અને રઘુનાથરાવ વચ્ચે સુરત મુકામે કરાર થયો, એવી રીતે કે શાહી બેઠા આપેલો અંગ્રેજોએ મદદ કરવી.
- ૧૭૭૬ અંગ્રેજ અને પુનાની કોર્ટ વચ્ચે પંઢરપુરમાં સલાહ થઈ અને શાહી અને તેની આસપાસનો મુલક અંગ્રેજો લીધો.
- ૧૭૭૮ રાજરામનું મરણ થયું.
- ૧૭૭૯ મુંબાઈની ફોજે વારગામ મુકામે પેશ્વા પાસે મરજી મુજબ કોલકરાર કરાવી લીધો.

૧૭૮૦ રાણછતરીંહનો જન્મ થયો. (૨) કર્નલ ગોદ્દે ઉત્તર હિંદમાં જ્ય મેળવ્યો. (૩) પોલીસારનો સંગ્રામ હૈદર અને કર્નલ બેલી વચ્ચે તેમાં બેલી પકડાયો. (૪) કાસીનો રાજા ચૈતરીંહ. પાસેથી પૈસા લેવા હેસ્ટીંગે અન્યાય કર્યો.

૧૭૮૧ અયોધ્યાની બેગમો ઉપર જીતમ કર્યો. (૨) હૈદરની ફાજે સર ઈ. કુટને ચીલામ્બ્રમ આગળ હરાવ્યો. (૩) પોર્ટનાવા, પોલીસાર, શોલીંગર ત્રણ લડાઈમાં અંગ્રેજ હૈદરને હરાવ્યો.

૧૭૮૨ હૈદર મરાણ પામ્યો. (૨) સાલખાઈનું તહનામું રઘુનાથ-રાવને પેનશન આપી ગુજરાત મસ્જીદને પાંધુ આપ્યું. (૩) પનીઆની લડાઈ અંગ્રેજોએ હૈદરને હરાવ્યો.

૧૭૮૪ આસ્ટડ કંપનીએ દેવાળું કાઢ્યું. (૨) ઈંગ્લાંડમાં બોર્ડ-ઓફ કંટ્રોલર સ્થપાઈ. (૩) મંગલોરમાં અંગ્રેજ અને ટીપુ વચ્ચે તહનામું થયું. તેમાં પકડાએલા કેદી છોડી મુકવા અને એકએકનો મુલક પાછો આપવો. એમ ઈર્ષ્ય પીઠનું ખીલ મંજૂર થયું.

૧૭૮૬ હેસ્ટીંગ સ્વદેશ ગયો ત્યાં તેણે કરેલાં હીંદના કૃત્યોની તપાસ થઈ (૨) કાદરેશાહની આંખો ફાડી.

- ૧૭૮૭ કાર્નવાલીસ આવ્યો. તેણે જમાંખંધીનો ઠરાવ કર્યો.
- ૧૭૮૮ કાર્નવાલીસે જમાંખંધીનું કામ શીરૂ કર્યું (૨) ત્રાવાણકોર ઉપર હુમલો કર્યો.
- ૧૭૮૯ જમાંખંધીનું કામ પુરૂ થયું (૨) એરીકેરાની લડાઈ કાર્નવાલીસે ટીપુને હરાવ્યો. (૩) મરેડી ત્રીજી વીગ્રહ શીરૂ થયો.
- ૧૭૯૨ અંગ્રેજોએ શ્રીરંગપટણને ખીજવાર ઘેરું ને કાર્નવાલીસ મોટા ઠાડથી ચડ્યો અને માંગલોરમાં સલાહ થઈ. (૨) સોંધીઆ અને હોલકર વચ્ચે અજમેરની લડાઈ થઈ તેમાં હોલકર હાર્યો.
- ૧૭૯૩ જમાંખંધી હુમ્મૈસને આઠે મુકરર થઈ. (૨) દીવાની તથા ફૈજદારી કાયદા ઠરાવ્યા. (૩) સર જ્ઞેનશોર આવ્યો.
- ૧૭૯૫ કુર્દલાની લડાઈ મરેડા અને નીઝામ વચ્ચે તેમાં નીઝામનો પરાજય થયો.
- ૧૭૯૭ અયોધ્યાના નવાબ પાસેથી ખ્રીટીશ લસ્કરના ખરચ પેટે રૂ.૭૬૦૦૦૦૦ લેવાનો ઠરાવ કર્યો.
- ૧૭૯૮ નીજામ જોડે અંગ્રેજોએ કરાર કર્યો કે અંગ્રેજની મંજૂરી શીવાય કોઈ યુરોપીઅન નોકર પોતે રાખે નહીં. (૨) લોર્ડ મોર્નીંગટન ગવર્નર હિંદમાં આવ્યો.

૧૭૬૯ માલવેલી અને સદાશીરની લડાઈ અંગ્રેજે ટીપુને હરાવ્યો
ટીપુ શ્રીરંગપટણની લડાઈમાં મરાયો.

इ. स. १९०० नो सैको.

१८०१ थी १८८९ सुधी.

૧૮૦૦ ઝામાનશાહે લાહોરમાં દરબાર કરી. (૨) સુરતના નવા-
ખને અંગ્રેજોએ પેનશન આપી સુરત કબજે કર્યું. (૩)
ગોવીંદરાવે શેલુગરને અમદાવાદથી પકડી લેઈ પેશ્વાની
સત્તા ઉઠાડી.

૧૮૦૧ લખનૌરનો કરાર થયો તેમાં અંગ્રેજોને દાઆખ તથા
અંતરવેદ મળ્યો. (૨) પેશ્વાએ ખીનં શાહુને કેદ કર્યો.
(૩) ગવરનર જનરલ અને ડાયરેક્ટર કોર્ટ વચ્ચે વાં-
ધો પડ્યો. (૪) ઈંદારની લડાઈ સીંધીઆએ જંસવંત
રાવ હોલકરને હરાવ્યો. (૫) પુનની લડાઈ જંસવંતરાવ
હોલકરે સીંધીઆ અને પેશ્વાને હરાવ્યા. (૬) ઉજ્જ-
ણની લડાઈ જંસવંતરાવ હોલકરે સીંધીઆને હરાવ્યો.

૧૮૦૨ વસાઈનું તહનાનું અંગ્રેજ અને પેશ્વા વચ્ચે તેમાં પુના-
માં લસ્કર રાખવાનો ઠરાવ થયો. અને તેના ખરચના
૩૬ લાખ રૂપીઆ પેશ્વા આપે.

૧૮૦૩ અંગ્રેજ અને સીંધીઆ તથા નાગપુરના બોંસલે વચ્ચે સલાહ થઈ તેમાં ઓરીસા અંગ્રેજને મળ્યા. (દવગા-મની સલાહ) (૨) અંગ્રેજ અને સીંધીઆ વચ્ચે સી-રજી અંગેની સલાહ અંગ્રેજને કેટલોક મુલક આપ્યા. (૩) દીલ્લીની અને લાસવારીની લડાઈ જનરલ લેકે સીંધીઆને હરાવ્યા. (૪) આગ્રાની લડાઈ જનરલ લેકે મરેઠાને હરાવ્યા.

૧૮૦૪ દીગગઢની લડાઈ. હોલકરની હાર થઈ. (૨) ફરકાખાદની લડાઈ લોર્ડ લેકે હોમકરને હરાવ્યા. (૩) ભરતપુર અંગ્રેજોએ ઘેર્યું. (૪) કર્નલ મોન્સન મધ્ય હિંદમાંથી પાછો આવ્યા.

૧૮૦૫ કાર્નવાલીસ ખીજવાર હિંદમાં આવ્યા અને લોર્ડ વેલ્સલી ગયા.

૧૮૦૬ વેલોરના શીપાઈઓએ ખંડ કર્યું (૨) અર્લ ઓફ મીન્ટો હિંદમાં આવ્યા.

૧૮૦૯ જેમાનશાહ સાથે વીરથી કરવા લોર્ડ મીન્ટોએ માઉન્ટ ઓફ સ્ટુઅર્ટને મોકલ્યા. (૨) ત્રાવણકોર ઉપર હુમલો.

૧૮૧૩ કંપનીને ચીન જોડે વેપાર કરવાની નવી સનંદ ફરી કરી.

આપી (૨) લોઈ મીન્ટો સ્વદેશ ગયો. (૩) કલકત્તામાં
ખીશપની નીમણુંક થઈ.

- ૧૮૧૪ નેપાલના ગુરખા જોડે અંગ્રેજોને પ્રથમ યુદ્ધ થયું. (૨)
ખીજ જનરલ આક્ટરલોનીની ગુરખા ઉપર સ્વારી.
૧૮૧૫ ખટમંડુની ખીણમાં જનરલ આક્ટરલોનીએ ગુરખાને
હરાવ્યા.

- ૧૮૧૬ અંગ્રેજો જીતેલો જવા ખેટ પાછો હોલાંડના લોકને હાથ
ગયો. (૨) ગુરખા જોડે અંગ્રેજોને સધી થઈ. (૩)
ગંગાધર શાસ્ત્રીનું પુનામાં ખુન થયું.

- ૧૮૧૭ પીઠારાનો નાશ કરવા લોઈ હેસ્ટીંગ્સે પ્રથમ સૈન્ય એકઠું
કર્યું. (૨) પુનામાં કરાર થયો તે પ્રમાણે બાહરાવ
ગાયકવાડની આધીનમાંથી છુટ્યો. (૩) છેલ્લો મરે-
ઠી વીગ્રહ થયાથી પેશ્વાનું રાજ અંગ્રેજોને હાથ આવ્યું
(૪) ખડકીની લડાઈ અંગ્રેજો બાહરાવ પેશ્વાને હરાવ્યો
(૫) કોરેગામ અને નાગપુરની લડાઈ અંગ્રેજો મરેઠાને
હરાવ્યો. (૬) માહીદપુરની લડાઈ સર માલકમે હોલ-
કરને હરાવ્યો. (૭) જબલપુરની લડાઈમાં અંગ્રેજોથી
મરેઠા હાર્યા.

- ૧૮૧૮ બાહરાવ પેશ્વાને ખીથુરમાં રાખી તેનું રાજ્ય અંગ્રેજોએ

હસ્તગત કર્યું ને પેશ્વાઈનો અંત આવ્યો. (૨) આસ્ટેની લડાઈ તેમાં અંગ્રેજોએ જોખવેને હરાવ્યો.

૧૮૧૯ અયોધ્યાના નવાબે શાહનો ઇલકાબ ધારણ કર્યો.

૧૮૨૩ લોર્ડ હેસ્ટીંગ વીલાયત ગયો અને લોર્ડ આમહર્સ્ટ આવ્યો.

૧૮૨૪ મલ્લકા અને સુમાત્રાનો કામળે એક બીજાએ અદલ બદલ કર્યો. (૨) ખૂંટી જોડે વીગ્રહના જાહેરનામાં અંગ્રેજોએ બહાર પાડ્યાં.

૧૮૨૬ આવના રાજાએ યાન્દાબુમાં કરાર કર્યો. અને આશામ તથા આરાકાન ઉપરથી બધો હક ઉઠાવ્યો. (૩) ફ્રાંસીઆ લોક જોડે અંગ્રેજોને લડાઈ શીરૂ થઈ. દોંસ્ત મહમદ કાબુલમાં અમીરના ઇલકાબથી પોતાનો અમલ સ્થાપ્યો.

૧૮૨૭ ભરતપુરને અંગ્રેજોએ ઘેરો ઘાટ્યો તેમાં ફતોહ થઈ.

૧૮૨૮ લોર્ડ આમહર્સ્ટનું સ્વદેસ જવું. લોર્ડ વીલીઅમ બેન્ટીકનું આવવું.

૧૮૩૦ મહીસુરનો કારભાર અંગ્રેજોને હાથ આવ્યો. (૨) કુર્ગ ઉપર અંગ્રેજોની ચઢાઈ.

૧૮૩૨ સંતાલ લોક નાંચેના પ્રદેશના લોકો જોડે હદ બાબતની તકરાર કરતા હતા તેનો નીવેડો અંગ્રેજ લોકે આણી

શીમાડાના પથર દાટી આપ્યા.

૧૮૩૩ ચોન જોડે આકટ પ્રમાણે વેપાર ચાલતો હતો તે બંધ પડ્યો. (૨) હિંદના રાજ્ય બંધારણમાં સુધારો થયો. (૩) ઈંગ્લેન્ડ જવાનો માર્ગ ખદલાયો.

૧૮૩૪ કુર્ગના રાજા જોડે અંગ્રેજોને ઝગડો થયો. (૨) કંપનીને નવી મહારાણીએ સનંદ કરી આપી.

૧૮૩૫ લોર્ડ બેન્ટીક સ્વદેશ ગયો. અને ચાર્લસ મેટકાફ આકટીંગ ગવર્નર જનરલ આવ્યો એણે છાપાખાનાને છુટ આપી.

૧૮૩૬ લોર્ડ આકલાંડ આવ્યો અને અયોધ્યાની ગાદી માટે ફીતુર થયું.

૧૮૩૭ હિંદનો ફાજદારી કાયદો મીકલેએ તૈયાર કર્યો. હતો તે ૧૮૬૦માં મંજૂર થયો.

૧૮૩૮ મોટી વેરાઈટીની સલાહ અંગ્રેજ શાહસુજાન અને રાજાજીતસીંહ વચ્ચે તેમાં દાઆબ અને ખીઆસ અંગ્રેજોને મળ્યા.

૧૮૩૯ કાબુલ શહેરના બાલાહીશાર ભાગમાં શાહસુજાનને અંગ્રેજોએ દાખલ કર્યો. (૨) રાજાજીતસીંહ મરાઠા પામ્યો. અંગ્રેજ નૌકા સૈન્યે કરાંચી લીધું.

૧૮૪૦ દાસ્ત મહમદ અંગ્રેજોને સરાણ આવ્યો.

૧૮૪૧ સર અંગ્રેજોનાંડર ખરનાને કાબુલમાં અફગાનોએ કતલ કર્યો. (૨) ખીલજી લોકે હુલુડ કર્યું. (૩) મેલકાફનું ખુતથયું.

૧૮૪૨ લોર્ડ એલનબરોએ સોમનાથના મુખડના કમાડ જોવા માટે ઉત્તર હિંદમાં મોકલ્યા. (૨) કંદહારની લડાઈ જનરલ નાટે અફગાનોને હરાવ્યા (૩) અંગ્રેજોને ચીન જોડે લડાઈ થઈ. (૪) લોર્ડ આકલાંડ સ્વદેશ ગયો. અને લોર્ડ એલનબરો આવ્યો.

૧૮૪૩ મીઆનીને હેદરાબાદની લડાઈ સીંધના અમીરો અને ચાર્લસ નેપીઅર વચ્ચે તેમાં અમીરો હાર્યા. (૨) મહારાજ પુરને પંનેઆની લડાઈ અંગ્રેજ અને સીંધીઆ વચ્ચે થઈ તેમાં અંગ્રેજો જીત્યા.

૧૮૪૪ લોર્ડ એલનબરો ખરતરફ ગયો. અને લોર્ડ હાર્ડિંગ આવ્યો.

૧૮૪૫ શીખલોક જોડે વીગ્રહ સર થયો. (૨) મુઝફીની લડાઈ જનરલ ગાર્ડ શીખને હરાવ્યા. (૩) ફીરોજ શહેરની લડાઈ અંગ્રેજો શીખને હરાવ્યા. (૪) બદીવાતની લડાઈ અંગ્રેજોને શીખ જોડે લડતા હાની પહોંચી.

૧૮૪૬ અસીવાલ અને સોઅરોતની લડાઈ હેન્ત્રી સમીથે શીખને હરાવ્યા.

૧૮૪૮ લોર્ડ હાર્ડીંગ સ્વદેશ ગયો ને લેઈ ડેલહુસી આવ્યો. (૨) સાંતલ લોક પોતાના ખાપનું કરજ આપવામાં ખુવાર થઈ ગયેલાઓએ નીરાશ થઈ ત્રણ ગામના લોક ગામ ઉજડકરી જતા રહ્યા. (૨) શીખને અંગ્રેજોએ છુટ્યા. (૩) શીવાજીનો વંશજ અપુત્ર મુઘો તેણે ખોલે લીધેલા છોકરાને અંગ્રેજોએ સ્વીકાર્યો નહીં. અને સતારાનું રાજ્ય ખાલસા કર્યું.

૧૮૪૯ અંગરેજે પંજાબ ખાલસા કર્યું (૨) ચીલીઅન વાલાની લડાઈ લોર્ડ ગાફ તથા શેરશીંગ વચ્ચે તેમાં અંગ્રેજોનો નામનો જય થયો. (૩) કીનરી, સદ્દસેન, ગુજરાતની લડાઈઓ અંગ્રેજે શીખને હરાવ્યા.

૧૮૫૨ ખ્રીષ્ટી બીજે વીગ્નહ તેમાં અંગરેજોએ રંગુન, પ્રોમ, અને ઈરાવતીના પ્રદેશ ખાલસા કર્યો. અને આરાકાન જોડે મેળવી દીધું. (૨) રંગુન અને પેગુની લડાઈ અંગરેજે ખ્રીષ્ટીઓને હરાવ્યા.

૧૮૫૩ નાગપુરનો રાજા અપુત્ર મુઘો તેથી તેનું રાજ્ય અંગ્રેજોએ પોતાના રાજ્યમાં મેળવી દીધું. (૨) ઝાંસીનું રાજ્ય કુખ્યું. (૩) કંપનીને નવો પટો કરી આપ્યો.

૧૮૫૫ આન્ડામાન બેટમાં થાંણા બેસાડવા અંગરેજો અમલદારો

મોકલ્યા. તે વખત ત્યાં નાગા લોક હતા તેમને લુગડાં ના કડકા આપ્યા. (૨) ત્રીશ હજાર સંતાલો પોતાની હાલત જાહેર કરવા કલકત્તે ગયા ત્યાં રસ્તે તોફાન કુંદુ આખરે ગવરનરે તેને સાદી રાજનિતિ કરાવી આપી.

૧૮૫૬ લોર્ડ ડેલહુસી સ્વદેશ સીધાવ્યો. અને કન્નીંગનો કાર-ભાર ચાલુ થયો. (૨) અયોધ્યા ખાલસા કુંદુ.

૧૮૫૭ દેશી પલટણનો બગયો એ બગવામાં નાનાસાહેબ, તાત્યાતોપી ઝાંશીની રાણી. મહમદશાહ. વીગેરે માં-મેલ હતા. તે પ્રથમ મીરતમાં ઉડ્યો પછી હિંદમાં ઘણાં ભાગમાં પ્રસરી એ બગવામાં ધર્મની ઝનુન અને ઉશ્કેરાણી એ બગ એકડાં હતાં.

૧૮૫૮ હિંદ રાજ્ય ગાદીના તાબામાં આવ્યું. અને અલહાબા-દમાં દરબાર ભરી હિંદના રાજ્ય કારભારનો ઢંઢેરો પ્રગટ કર્યો. (૨) સર હ્યુરોજે ગ્વાલોયર છૂટ્યું.

૧૮૫૯ તાત્યાટોપી પકડાયો. અને જુલાઈની તા. ૮ મીએ શા-તીના જાહેરનામાં પ્રગટ કર્યા.

૧૮૬૦ ફાજદારી આકટ મંજૂર થયો. પેનલકોડ અને ડેલહાઉસી ગવરનર જનરલ મરણ પામ્યો.

- ૧૮૬૧ આસામમાં વધારેમાં વધારે ૮૦૫ ઈંચ વરસાદ પડ્યો.
(૨) કાઉન્સીલમાં દેશીઓને દાખલ કર્યા.
- ૧૮૬૨ મોગલવંશનો છેલામાં છેલ્લો પાદશાહ શ્રીટીશ સરકારનો નબર કેદી હતો તે મરી ગયો. (૨) લોર્ડ એલજનને કારભાર શીર થયો. (૩) અંગ્રેજોએ વહાણી લોકને છુટ્યા.
- ૧૮૬૩ લોર્ડ એલજન હિંદની એક ધર્મશાળામાં મરણ પામ્યો.
(૨) રૂના વેપારમાં વધારો થયો.
- ૧૮૬૪ લોર્ડ લોરેન્સનો કારભાર. (૨) દાર્સપ્રગણું ખાલસા થયું.
(૩) દેશી રાજાઓની લાહોરમાં સભા થઈ. (૪) ભુતાન ઉપર અંગ્રેજોએ ચઢાઈ કરી.
- ૧૮૬૫ ઓઢીઆ પ્રાંતમાં દુકાળ પડ્યો. (૨) શેરશદ્દાનો વેપાર ચાલુ થયાથી વેપારને મોટું નુકશાન થયું.
- ૧૮૬૮ બુદલ ખંડમાં દુકાળ પડ્યો. (૨) લોર્ડ લોરેન્સના કારભારનો અંત આવ્યો.
- ૧૮૬૯ નામદાર શાહનદો ડયુક ઓફ એડીનબરો હિંદમાં આવ્યો. (૨) લોર્ડ મેઓનો કારભાર ચાલુ.
- ૧૮૭૧ ઓરીસાની પાંદડાં ગેહરનારી જતને અંગ્રેજોએ લુગડાંના કડકા પેહરવા આપ્યા. (૨) પોરટુગાલના થાણા હિંદમાં દીવ દમણને ગોઆ ત્રણ હતાં તેનું ફ્રેન્ચ ૧૦૮૬ ચો. માઈલ ને વસ્તી ચાર લાખ છે.

- ૧૮૭૨ અમદાવાદમાં લુગડાંપર હાર દેનારા કાપડીઆઓએ હડતાલ પાડી. (૨) લોર્ડ મેયો એન્ડામાન બેઠમાં કે-દીઓની હાલત જોવા ગયો હતો ત્યાં કોઈએ ગોલીથી માર્યો. (૩) લોર્ડ નોર્થબરૂક હિંદમાં આવ્યો.
- ૧૮૭૩ અમદાવાદમાં કડીઆના માજને ધંધાની ટાંચમને લીધે રોકડી જવાનું બંધ કર્યું હતું.
- ૧૮૭૪ મહાવરાવ ગાયકવાડને રેસીડેન્ટને ઝેર દેવાની કોશીસ કરવા બાબત પદબ્રજ કરી મદ્રાસમાં રાખ્યો અને તેની ગાદીએ શીયાણરાવને બેસાડ્યો. (૨) નીચલા બંગાળમાં દુકાળ પડ્યો.
- ૧૮૭૫ શાહજાદા પ્રીન્સ ઓફ પ્રેસ હિંદમાં પધાર્યો.
- ૧૮૭૬ લોર્ડ નોર્થ બરૂક રાજનામું આપી સ્વદેશ સીધાવ્યો. અને લોર્ડ લીટનનો કારભાર શીરૂ થયો.
- ૧૮૭૭ મહારાણીએ કૈસરે હિન્દ પદ ધારણ કર્યું. (૨) દક્ષીણ હિન્દમાં અને મુંબાઈ ઇલાકાના કેટલાક ભાગમાં દુકાળ પડ્યો.
- ૧૮૭૮ અફઘાનીસ્તાનનો મામલો શીરૂ થયો. શેરઅલી રૂશને મદદ કરતો જાણાવાથી તથા કેટલાંક કારણોથી દાર મગણાનો કબજો કર્યો. શેરઅલી તુર્કસ્તાન નાકો ત્યાં

મરાણ પામ્યો. (૨) મીઠાની કીમતમાં વધારો. (૩) લાઇસેન્સ ટેક્સ નીકલ્યો.

૧૮૭૮ લોર્ડ લોરેન્સ મરી ગયો. તેને વેસ્ટ મીનીસ્ટરમાં દાટ્યો છે (૨) અફગાનીસ્તાન જોડે સલાહ થઈ. (૩) કાબુલ-માં ખંડ થયું.

૧૮૮૦ અયુબખાને જનરલ રોબર્ટ હરાવ્યો. (૨) અ-બદુલરહેમાનને કાબુલનો અમીર બનાવ્યો. (૩) લોર્ડ રીપનનો કારભાર.

૧૮૮૧ હિંદમાં એકી વસ્તીની ગણતરી કરી તેમાં સાંતાલ લોક સાથે ૨૫% કરોડ માણસ હિન્દના થયાં. (૨) વંછાં અક્ષીને પેનશન આપી ગાર્ડન રીચમાં રાખ્યો.

૧૮૮૪ લોર્ડ રૂફીન ગવરનર જનરલ આવ્યો.
(૨) ખસદેશ જોડે વીગ્રહ.

૧૮૮૬ હયુક ચોક્ કેનાટ હિંદમાં પધાર્યો, ખલી રાજ થીખાને ફેદ કરી રત્નાગીરી રાખ્યો.

૧૮૮૭ ફ્રેસેરિન્દની જયુખીલીનો મ્હોત્સવ થયો. (તા. ૦૧-૬-૨-૮૭)

૧૮૮૮ લોર્ડ લેન્સડાઉન હિન્દમાં ગવરનર જનરલને ઓધે પધાર્યો.

જાહેર પાપર.

“ગાંધી છુકડીપો” નામની અમારી દુકાનમાં સઘળા જાત-જાતના નિશાળોને ખરના અંગ્રેજી ગુજરાતી પુસ્તકો, દવાઓ, સ્ટેસનરીને લગતો પરચુરણ સામન, ઘડિયાળો જાત જાતની ચાએ અને દરજીઓ માટેના સીવવાના વીલર અને વીલસનના સાંચાઓ ઉપરાંત સાંચાને લગતો સામન, કીડાએત ભાવે વેચાએછે. અને સઘળી જાતના જુના તથા નવા પુસ્તકો ખાંધવાનું ખાતું પણ એજ દુકાનના અંગે ઉઘાડેલું છે; જેમાં જાત જાતની ચોપડીઓ ખાંધવા ઉપરાંત તે ઉપર સોનેરી હરફોથી તે છુકડા અથવા ધણી નકલે તે જાતના નામો પણ પાડી આપવામાં આવેછે.

ડા. લક્ષ્મીનાથનો ચક્રો

નાં ૯૪૯

ભરૂચ.

